

LUONNOKSEEN HALLITUKSEN ESITYKSEKSI RAJAVARTIOLAIN JA ERÄIDEN SIIHEN
LIITTYVIEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

YLEISTÄ

Tulliliitto korostaa lausunnossaan Tullin olevan johtava asiantuntija ulkomaankaupan tavaraliikenteessä ja sen toimijoiden piirissä. Tullin rooli rajat ylittävän rikollisuuden paljastamiseksi ja yhteiskunnan suojaamiseksi on myös tärkeä. Tullin työntekijät ovat moniosaajia: ammatilliseen peruskoulutukseen sisältyy Tullin tehtäväalan mukaisesti ulkomaankaupan tavaraliikenteessä paitsi tavaraverotus myös valvonta rikostorjunnan ja yhteiskunnan suojaamisen kannalta. Yhteiskunnan suojaamistehtävänsä mukaisesti Tulli valvoo matkustajavirroista havaitsemiensa kohderyhmien toiminnan lainmukaisuutta. Säädökset perustuvat EU:n tulliyhteisön laatimiin tai kansallisesti hyväksyttyihin lakeihin. Tulli on Suomessa ainoa viranomainen, joka osaa soveltaa kansainvälisessä ulkomaankaupassa käytettävää tavaraluokitusta ja sen perusteella verottaa tavaraa tai kohdistaa siihen valvontatoimenpiteitä.

Eu:n ulko ja sisärajan merkitys ei puheena olevassa lakiesityksessä näytä muodostavan mitään kahta erilaista viranomaistoiminnan kulttuuria. Tulli joutuu kuitenkin toiminnassaan ottamaan huomioon Eu:n perussopimuksen vapaan liikkuvuuden periaatteen haasteet. Lakiehdotuksessa rajatarkastus, tullitarkastus ja henkilötarkastus sekoittuvat sekä käsitteellisesti että tosiasiallisesti toisiinsa. Lakiehdotuksessa tarkoitettua sotilasviranomaisen ”vapaata penkomisoikeutta” vieläpä ilman kirjaamisvelvoitetta ei voida pitää oikeusvaltion periaatteiden mukaisena viranomaistoimintana. Tullille on säädetty tiukka kirjaamisvelvoite varsinkin sisärajatarkastuksissa. Eduskunnan oikeusasiamies on usein tähdentänyt kirjaamisen merkitystä tilanteissa, joissa viranomaisen toimenpiteen kohteeksi joutuneiden henkilöiden perustuslain suoma koskemattomuutta ja vapautta on jouduttu virkatehtävän muodostaman pakon takia loukkaamaan. Historiatiedot ovat tällöin välttämättömiä yleisen oikeusturvan toteutumisen takia. Aina on pystyttävä kertomaan, mitä viranomainen on tehnyt ja miksi.

Kaikista Rajavartiolaitoksen suorittamista tullitoimenpiteistä on oltava kirjaamisvelvoite selvästi laissa mainittuna. Tarkka kirjaaminen on välttämätöntä sekä virastojen työntekijöiden että asiakkaan oikeusturvan vuoksi. Yksittäinen kansalainen ei välttämättä erota viranomaisia toisistaan, eikä jälkeenpäin osaa nimetä, kenen kanssa on tulliasioissa asioinut, etenkin jos useampi viranomainen hoitaa tullitehtäviä, kuten lakiehdotuksessa esitetään.

PTR-lain tarkastelu on lakiesityksessä jäänyt syrjään. Selkeät toimenkuvat viranomaisten välillä edesauttavat PTR-lain yhteistoimintatarkoituksen toteutumista. Lakiesitys ei tällaisenaan vahvista käsitystä viranomaisten erillisistä toimenkuvista ja tehtäväkentistä rajavaltuutuksessa.

TULLIVALVONTA

Tullin tehtävien kannalta erityisesti lakiesityksen 24 § on merkittävä. Tullivalvonnasta ja tullitehtävien jaosta on hyvin lausuttu nykyisessä rajavartiolaitoksen 24 §:ssä, sitä ei ole syytä muuttaa.

24 §

Tullitehtävät

Rajavartiolaitos suorittaa tullilaitoksen ohella tullivalvontaa sekä siihen kuuluvia alustavia tullitoimenpiteitä valtakunnan rajoilla ja niillä rajanylityspaikoilla, joilla tullilaitos ei ole järjestänyt tullivalvontaa.

Rajavartiolaitos voi päällystön kuuluvan tullimiehen pyynnöstä suorittaa henkilöiden maahantuloon ja maastalähtöön kohdistuvaa tullivalvontaa myös sellaisella rajanylityspaikalla, jossa tullilaitos muutoin huolehtii tullivalvonnasta. Rajavartiolaitos voi osallistua yksittäisen tullitoimenpiteen suorittamiseen tullimiehen pyynnöstä.

Lakipykälän 2 momentin sanamuoto tulee edelleen säilyttää muodossa tullimiehen/tulliviranomaisen pyynnöstä, ei tulliviranomaisen ”myötävaikutuksella”, kuten lakiesityksessä ehdotetaan.

Esityksessä mainitut Tullin tehtävien alunpitäen kokeiluluontoisesti sovitut siirrot Rajavartiolaitokselle ovat esimerkkinä siitä, kuinka Tullin tehtäviä on siirretty ja edelleen esitetään Rajavartiolaitoksen hoitamiseksi henkilötyövuosikustannuksista piittaamatta. Lakiehdotuksessa käsitellään kokeiluluontoisesti sovitut tehtäväsiirrot jo toteutuneina toimina. Tulliliiton jäsenten kokemuksen mukaan paikallisesti sovittavilla sopimuksilla rajatullitoimipaikoilla herkästi siirretään tehtäviä Tullilta Rajavartiolaitoksen hoidettaviksi Tullin henkilöstövajeeseen vedoten. Sen vuoksi paikallisesti tulisi sopia vain päivittäisistä työnjohdollisista menettelyistä ja viranomaisten keskinäisestä yhteistyöstä, ei virastojen välisestä tehtäväjaosta.

Tullin oma valvonta on tärkeää myös henkilöliikenteessä ja ns. henkilöautokaistoilla, niin maasta lähtevillä, kuin maahan tulevilla kaistoilla. Henkilö- ja pakettiautoissa liikkuvia tavaroita, tavaraliikennettä, huumeita, aseita tai muutoin vaarallisia esineitä ei pidä - ei verotuksellisesti eikä yhteiskunnan suojaamisen kannalta vähätellä.

Tullivalvonnan ja rikostorjunnan kannalta kiinnostavat ulkomaankaupan pientoimijat piiloutuvat herkästi tavalliseen turistikivirtaan. Turistivirrassa laittoman tavaraliikenteen ja muun päivittäisrikollisuuden lisäksi on huomioitava harmaan talouden toimijat ja heidän puolestaan asioivat. Tässä tarvitaan nimenomaan Tullin oman, tullirikollisuuden tunnusmerkistöjen havainnointiin, tavarain valvontaan sekä sen verotukseen koulutetun henkilöstön asiantuntemusta.

Jos tullivalvontaa tai Tullin tehtäväksi uskottua muuta tehtävää suorittaa joku muu viranomainen, se voi tapahtua vain Tullin pyynnöstä ja Tullin johtamana ja valvomana. Tullin rooli tavaraliikenteen valvojana ja johtavana asiantuntijaviranomaisena on tunnustettava.

TULLIN RIKOSTORJUNTA

Kaikilla esitutkintaviranomaisilla tulee olla samanlaiset toimivaltuudet rikosasian esitutkinnassa. Tullirikoksissa Tullin tulee kuitenkin olla esitutkintaviranomainen ja Rajavartiolaitos voisi edelleen suorittaa yksittäisiä toimenpiteitä Tullin pyynnöstä.

TULLILIITON KANTA

Tulliliitto ry:n kanta on, että viranomaisten tehtäviä tai toimivaltuuksia ei tule lisätä tai sekoittaa keskenään harkitsemattomasti ja kovalla kiireellä yhteisen hyvän tavoittelemisen verukkeella. Viranomaisten välinen selkeä työnjako, toimiva työnjohto ja koulutettu, ammattitaitoinen henkilöstö takaavat parhaiten, että tehtävät tulevat veronmaksajien kannalta hoidetuiksi tarkoituksenmukaisesti, tehokkaasti ja taloudellisesti.

Nuijamaalla kokeilussa ollut, viranomaisten yhdessä laatima Nuija-hanke on esimerkki teoriassa hyvästä viranomaisten keskinäisestä yhteistyöstä rajanylityspaikalla. Käytännössä Nuija-hankkeen aitoa toteutumista on kuitenkin haitannut epäsuhta Tullin ja Rajavartiolaitoksen henkilömäärissä. Rajavartiolaitoksella on selvästi Tullia enemmän henkilöstöä ja työntekijöiden lisäyksistä Rajavartiolaitokselle on jo uutisoitu. Veronmaksajien kannalta olisi edullisempaa palkata lisää tullihenkilöitä. Rajavartijoiden alhaisemman eläkeiän vuoksi Tullin palkkauskustannukset henkilötyövuotta kohden laskettuna ovat huomattavasti pienemmät, joten ei ole mitenkään perusteltavissa, että rajavartiomiehiä jopa lisättäisiin tullitehtävien hoitamisen nimissä.

TULLILIITTO RY

Markku Kosonen
puheenjohtaja
040-332 2276